
Miira Niska & Antero Olakivi

Monimuotoinen työ, monimuotoinen tutkimus

Työelämän tutkimusyhdistys juhlii tänä vuonna 30-vuotista taivaltaan monimuotoisen työn teemalla. Juhlavuosi käynnistyi helmikuussa 2022 Monimuotoinen työelämä -webinaarilla. Eräs monimuotoisen työelämän piirre on palkkatyön ja yrittäjyyden välisen rajan hämärtyminen. Työtä tekevä toimija ei tänä päivänä välttämättä identifioitu palkkatyöntekijäksi eikä yrittäjäksi, koska hän yhdistelee näitä tulonhankintakeinoja tai koska hänen työtään – esimerkiksi ruokalähttinä – ei voi yksiselitteisesti kategorisoida palkkatyöksi eikä yrittäjyydeksi. Työelämän monimuotoistuminen on teemana ajankohtainen ja kiinnostava, mutta niin on myös työelämän tutkimuksen monimuotoistuminen.

Vielä 15 vuotta sitten oli luontevaa kritisoida Suomessa tehtävää työelämän tutkimusta paitsi yrittäjyyden ja työn monimuotoisuuden ohittamisesta tutkimuskohteina myös kvantitatiivisen lomaketutkimuksen menetelmällisestä ylivallasta (esim. Kontula & Jakonen 2008). Työelämän tutkimusyhdistyksen juhlavuonna 2022 tilanne on toinen. *Työelämän tutkimuksen* vuonna 2021 julkaisemista kahdestakymmenestä tutkimusartikkeleista viisi edusti tutkimusotteeltaan määrällistä tutkimusta, 13 laadullista tutkimusta ja kaksi monimenetelmällistä otetta. Vielä paremman käsityksen moninaisuudesta saa katsomalla näiden väistämättä yksinkertaistavien erottelujen taakse. Esimerkiksi laadulliset artikkelit hyödynsivät moninaisia teoreettis-metodologisia lukutapoja realistiseen faktanäkökulmaan tukeutuvasta sisällönanalyysistä kehysanalyysiin, institutionaaliseen etnografiaan ja fenomenografiaan. Tutkimuskohteissa yrittäjyys esiintyi kahdessa artikkelissa jo otsikossa. Lisäksi työelämän monimuotoistuminen näkyi artikkeleiden muissa ajankohtaisissa teemoissa, kuten

työn rajojen hämärtyminen etätyössä, kokemusasiantuntijoiden työelämäasemien rakentuminen päihde- ja mielenterveystyössä sekä rasistinen syrjintä työhaussa.

Työelämän tutkimuksen tuoreina päätoimittajina olemme innostuneita sekä juhluvuoden teemasta että työelämän tutkimuksen monimuotoistumisesta, joka näkyy myös vuoden 2022 ensimmäisessä numerossa. Tieteelliset artikkelit käsittelevät palkkatyötä ja johtajuutta, mutta mukana on myös tutkimus palkkatyön ja yrittäjyyden rajan hämärtymisestä. Artikkeleissa esitellyt tutkimukset hyödyntävät laadullista, määrällistä ja monimenetelmällistä otetta. Tämän ensimmäisen numeron yhteydessä haluamme vielä kerran esittää kiitoksemme Hanna-Mari Ikoselle ja Tuija Koivuselle hienosti hoidetusta edellisestä päätoimittajakaudesta sekä saamastamme tärkeästä siirtymävaiheen tuesta! Ensimmäisen numeron viisi tieteellistä artikkelia ovat edelleen Hanna-Marin ja Tuijan päätoimittajakaudellaan toimittamia.

Anu Järvensivu tarkastelee yrittäjän ja palkkatyöntekijän kategorioiden murtumista. Artikkelissaan hän kysyy, miten palkkatyön ja yrittäjyyden rajapinnalle asettuvat useaa työtä tekevät korkeakoulutetut määrittävät omaa työn tekemisen tapansa. Teemahaastatteluaineiston pohjalta Järvensivu esittää, että ryhmä tunnistaa työnteon tapansa omaleimaisuuden ja määrittelee sitä yhtäältä itsenäiseksi, toisaalta verkostoihin ja yhteisöihin perustuvaksi. Työnteon tapansa he kytkevät myös työn merkityksellisyyden kaltaisia motiiveja.

Saija Mauno, Jaana Minkkinen, Taru Feldt ja Mari Herttalampi tutkivat artikkelissaan työn vaatimusten kasvun ja tahdin kiihtymisen, eli työn intensiivistymisen, vaikutuksia työhön kohdistuvaan myönteiseen motivaatio- ja tunnetilaan eli työn imuun. Laajan kyselyaineiston pohjalta kirjoittajat osoittavat työtahdin kiihtymiskokemuksen heikentävän työn imua lähes kaikilla tutkituilla ammattialoilla. Tästä huolimatta työn intensiivistymisen muilla ulottuvuuksilla, kuten lisääntyvillä oppimisvaatimuksilla, voi tietyillä ammattialoilla olla myös myönteisiä seurauksia.

Niina Koivunen ja Anne Soronen keskittyvät artikkelissaan ajallisiin käytäntöihin journalistisessa työssä. Empiirinen tutkimus on toteutettu suomalaisen paikallislehden toimituksessa. Valokuvien avulla tuotettua haastatteluaineistoa Koivunen ja Soronen analysoivat aikamatriisien ja temporaalisten affordanssien käsitteisiin nojaten. Analyysi osoittaa aikakäsitysten kietoutumisen ja tutkittavien ”puikkeleh-

timisen” erilaisten aikakäsitysten ja aikamatriisien välissä. Artikkeliksi osallistuu sekä organisaatiotutkimuksen että journalististen prosessien ajallisuutta tarkasteleviin keskusteluihin.

Elina Fonsén, Raisa Ahtiainen, Laura Kiuru, Tapio Lahtero, Risto Hotulainen ja Arto Kallioniemi tutkivat monimenetelmäisessä artikkelissaan kasvatus- ja opetusalan johtamisen täydennyskoulutukseen osallistuneiden varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen johtajien näkemyksiä johtamisosaamisestaan. Johtajien itsensä tunnistamat osaamistarpeet kohdistuivat pääosin hallinnollisen, henkilöstöjohtamisen ja pedagogisen johtamisen alueille, kun taas suhdetoimintaan ja symbolisiin tehtäviin, kuten merkitysten muokkaukseen, liittyvät maininnat olivat erittäin harvinaisia, mikä viittaa kokonaisvaltaisen osaamistarpeen jäsentymättömyyteen.

Maritta Itäpuisto, Johanna Kiili ja Kaisa Malinen tarkastelevat artikkelissaan lapsi- ja perhepalveluiden johtajien näkemyksiä asiakasosallistumisesta ja sen johtamisesta. Haastatteluissa järjestöjohtajat, terveydenhoidon johtajat ja sosiaali-alan johtajat lähestyivät asiakasosallistumista kukin omista näkökulmistaan. Johtajan taustaorganisaatio oli toisin sanoen yhteydessä siihen, millä tavoin hän tarkasteli asiakasosallistumista. Taustaorganisaatiosta riippumatta johtajat odottivat, että ennen muuta asiakastyötä tekevät työntekijät johtavat asiakkaiden osallistumista.

Lähteet

Kontula, A. & Jakonen, M. (2008) Prekarisaatio ja työn tutkimuksen politiikat.

Teoksessa E. Jokinen & M. Eräsaari (toim.) Kurjan ääni: osa 1 Yliopistotyöläiset. Juhlakirja Leena Eräsaarelle 31.12.2008. <http://annakontula.fi/wp-content/uploads/2016/12/prekarisaatio-ja-tyon-tutkimuksen-politiikat.pdf> (luettu 8.3.2022)